вчиненого та дає змогу провести чітке розмежування адміністративного проступку з іншими видами правопорушень. Водночас саме наявність усіх необхідних юридичних характеристик створює правові передумови для вирішення питання про притягнення особи до адміністративної відповідальності та застосування до неї передбачених законом заходів адміністративно-правового впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10.
2. Колпаков В.К., Кушнір С.М., Лученко Д.В. Онтологічні (фактичні) ознаки адміністративного проступку. 2021. № 3. С. 35–41. DOI:10.26661/2616-9444-2021-3-05.
3. Лукащук І.П. Адміністративне правопорушення: поняття та межі дії у законодавстві. У кн.: Актуальні проблеми правового регулювання суспільних відносин. Київ. НАВС. 2019. С. 236–239.
4. Комзюк А.Т., Салманова О.Ю., Гусаров С.М. Адміністративна відповідальність в Україні: навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. Харків. Факт, 2025. 260 с.
5. Тернущак М.М. «Теоретико-правові засади адміністративних правопорушень: суть та характеристика». Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 6 (65), 2025 р., С. 57–62. DOI:10.32782/pyuv.v6.2025.11.

УДК 342.4:349.42(4-6ЄС)

ТЕРЕЩУК М.М., канд. юрид. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті здійснено порівняльний аналіз конституційно-правового регулювання аграрної сфери в окремих державах Європейського Союзу, зокрема Німеччині, Франції, Італії та Польщі. Досліджено особливості конституційного закріплення права власності на землю, соціальної функції земельної власності, державної підтримки сільськогосподарських виробників та охорони земельних ресурсів. Визначено положення європейського досвіду, які можуть бути використані для подальшого вдосконалення конституційно-правових засад аграрної політики України в умовах європейської інтеграції.

Ключові слова: аграрна сфера, аграрне право, конституційне право, сільське господарство, земельні відносини, право власності, фермерське господарство, Європейський Союз, Спільна аграрна політика, Україна.

TERESHCHUK M.M., candidate of legal sciences
Bila Tserkva national agrarian university

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE CONSTITUTIONAL AND LEGAL REGULATION OF THE AGRICULTURAL SPHERE IN CERTAIN COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

The article provides a comparative analysis of the constitutional and legal regulation of the agricultural sector in selected European Union Member States, including Germany, France, Italy and Poland. Particular attention is paid to the constitutional protection of land ownership, the social function of property, state support for agricultural producers, the protection of agricultural land and the role of family farming. The article identifies European legal approaches that may be relevant for further development of the constitutional and legal foundations of Ukraine's agricultural policy in the context of European integration.

Keywords: agricultural sector, agricultural law, constitutional law, agriculture, land relations, property rights, family farming, European Union, Common Agricultural Policy, Ukraine.

Конституційне регулювання аграрної сфери в європейських державах характеризується різними моделями. В одних країнах безпосередні аграрні положення закріплені на рівні конституції, тоді як в інших основні принципи регулювання сільського господарства випливають із загальних конституційних положень про власність, економічну діяльність, охорону довкілля та соціальну функцію держави. Тому порівняння відповідних моделей дає змогу визначити не лише спільні риси європейського підходу, а й найбільш ефективні механізми, які можуть бути враховані в українському законодавстві.

На рівні Європейського Союзу аграрна сфера має особливий статус. Договір про функціонування Європейського Союзу передбачає існування Спільної аграрної політики, яка поширюється на сільське господарство та торгівлю сільськогосподарською продукцією. Статті 38–44 ДФЄС формують базову правову основу Спільної аграрної політики та визначають її основні цілі. До них належать підвищення продуктивності сільського господарства, забезпечення належного рівня життя сільськогосподарського населення, стабілізація ринків, гарантування постачання продовольства та забезпечення прийнятних цін для споживачів [1].

Особливістю сучасної моделі ЄС є поєднання наднаціонального та національного рівнів регулювання. Держави-члени реалізують аграрну політику відповідно до загальних правил Європейського Союзу, водночас маючи можливість визначати конкретні механізми підтримки сільського господарства з урахуванням власних економічних, природних та соціальних умов. Чинна система Спільної аграрної політики на 2023–2027 роки передбачає підготовку державами-членами власних стратегічних планів, які визначають напрями використання відповідних інструментів підтримки [2].

Таким чином, для Європейського Союзу характерним є перехід від суто економічного розуміння аграрної політики до комплексної моделі, яка включає економічні, соціальні, екологічні та територіальні компоненти.

Показовим прикладом конституційного підходу є Федеративна Республіка Німеччина. Основний Закон Німеччини не встановлює окремої комплексної моделі аграрного устрою, проте важливе значення для аграрної сфери мають конституційні положення про право власності та його соціальну функцію. Відповідно до статті 14 Основного Закону власність гарантується, але водночас вона породжує обов'язки, а її використання має служити суспільному благу [3].

Такий підхід має принципове значення для земельних відносин. Земля як обмежений природний ресурс не може розглядатися лише як звичайний об'єкт цивільного обороту. Реалізація права приватної власності на землю повинна узгоджуватися з публічними інтересами, зокрема з необхідністю збереження земельних ресурсів, просторового планування та забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Німецька модель демонструє важливу для України ідею: навіть за відсутності спеціальної конституційної норми про сільське господарство аграрна політика може ефективно будуватися на основі загальних конституційних принципів власності, соціальної держави, охорони довкілля та публічного інтересу.

Особливий інтерес становить конституційна модель Італії. Конституція Італійської Республіки містить спеціальну норму щодо земельної власності та використання земель. Стаття 44 передбачає можливість встановлення законом обов'язків і обмежень щодо приватної земельної власності з метою забезпечення раціонального використання землі та справедливих соціальних відносин. Конституція також орієнтує державу на підтримку малих і середніх господарств, реформування великих земельних масивів та розвиток сільськогосподарських територій [4].

Отже, італійський конституційний підхід характеризується безпосереднім визнанням особливого суспільного значення землі. На відміну від моделі, за якої аграрна сфера переважно регулюється через загальні положення про власність, Конституція Італії прямо визначає допустимість спеціальних обмежень земельної власності в інтересах раціонального використання земель та соціальної справедливості.

Такий підхід є особливо актуальним для України, оскільки питання концентрації земель, ефективного землекористування та підтримки малих і середніх виробників залишаються важливими складовими аграрної політики.

Ще більш виразно аграрна спрямованість конституційного регулювання проявляється у Польщі. Конституція Республіки Польща в статті 23 встановлює, що основою аграрного устрою держави є сімейне господарство. При цьому зазначений принцип не повинен порушувати положень про захист права власності та свободу економічної діяльності [5].

Таким чином, польська модель прямо закріплює на конституційному рівні бажану структуру аграрного виробництва. Сімейне фермерське господарство розглядається не лише як приватна форма ведення господарської діяльності, а як елемент аграрного устрою держави. Це дозволяє законодавцю встановлювати спеціальні механізми захисту сімейних господарств, не відмовляючись водночас від гарантій права власності та свободи підприємництва.

Для України польський досвід становить інтерес з огляду на значну кількість фермерських та сімейних господарств. Конституційне визнання їхньої особливої ролі могло б посилити соціальну орієнтацію аграрної політики та забезпечити більш чіткий баланс між інтересами великих аграрних підприємств і малих виробників.

Проведений порівняльний аналіз свідчить, що конституційно-правове регулювання аграрної сфери в державах Європейського Союзу здійснюється за різними моделями, однак усі вони ґрунтуються на визнанні особливого суспільного значення сільського господарства та земельних ресурсів.

Німецька модель акцентує увагу на соціальній функції власності, італійська — на раціональному використанні землі та підтримці малих і середніх господарств, польська — на конституційному значенні сімейного фермерстван. На рівні Європейського Союзу ці підходи доповнюються Спільною аграрною політикою, яка забезпечує загальні орієнтири та механізми підтримки сільського господарства.

Для України найбільш перспективним видається комплексне поєднання зазначених підходів. Конституційне положення про землю як основне національне багатство доцільно розглядати як основу для подальшого розвитку законодавства, спрямованого на забезпечення раціонального землекористування, продовольчої безпеки, підтримку фермерських господарств, розвиток сільських територій та охорону навколишнього природного середовища.

В умовах європейської інтеграції України особливого значення набуває поступове наближення аграрної політики до принципів Спільної аграрної політики ЄС із одночасним збереженням національних механізмів захисту земельних ресурсів та підтримки українського сільськогосподарського виробника. Європейський досвід підтверджує, що ефективне аграрне законодавство повинно забезпечувати баланс між приватними економічними інтересами, суспільними потребами та довгостроковими інтересами охорони земельних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal of the European Union. 2016. C 202. P. 47–390. URL:https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2016:202:TOC (дата звернення: 02.09.2026).

2. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). Official Journal of the European Union. 2021. L 435. P. 1–186. URL:https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj (дата звернення: 02.09.2026).

3. Basic Law for the Federal Republic of Germany: Basic Law of 23 May 1949. Art. 14. URL:https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html (дата звернення: 02.09.2026).

4. Constitution of the Italian Republic: Constitution of 27 December 1947. Art. 44. URL:https://presidenza.governo.it/Governo/Costituzione/1_titolo3.html (дата звернення: 02.09.2026).

5. The Constitution of the Republic of Poland of 2 April 1997. Art. 23. URL:https://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitution-of-the-republic-of-poland (дата звернення: 02.09.2026).

УДК 341.322.5

СОКИРИНСЬКА О.А., канд. юрид. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ВІДНОВЛЕННЯ РОДИННИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ ФУНКЦІЙ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Тези присвячено аналізу основних проблем відновлення родинних зв'язків, що виникають під час збройного конфлікту та шляхів їх подолання через дію норм міжнародного гуманітарного права та